ARK Reflections IAS

తేదీ: 26-09-2025

1. లార్డ్ కర్జన్ ప్రవేశపెట్టిన పరిపాలనా మరియు రాజకీయ విధానాలను విమర్శనాత్మకంగా అంచనా వేయండి. ఈ విధానాలు భారత జాతీయ ఉద్యమ గమనాన్ని ఎలా ప్రభావితం చేశాయి?

పరిచయం: లార్డ్ కర్జన్ పదవీకాలం (1899–1905) పరిపాలనా సామర్థ్యాన్ని సామ్రాజ్యవాద దురహంకారంతో కలిపింది. అతని సంస్కరణలు మరియు రాజకీయ అసహనం తీవ్ర ఆగ్రహాన్ని రేకెత్తించాయి, దూకుడు జాతీయవాదానికి పునాది వేసాయి.

కీలక విధానాలు:

1. **విశ్వవిద్యాలయ చట్టం (1904):** పరిమిత విద్యా స్వేచ్ఛ; ఇది మేధో వృద్ధిపై దాడిగా పరిగణించబడుతుంది.
2. **కలకత్తా కార్పొరేషన్ చట్టం (1899):** పౌర వ్యవహారాల్లో భారతీయుల భాగస్వామ్యాన్ని తగ్గించడం.
3. **బెంగాల్ విభజన (1905):** పరిపాలనా సౌలభ్యం అనే సాకుతో హిందూ-ముస్లిం ఐక్యతను రాజకీయంగా ప్రేరేపించి విభజించడం.
4. **పురావస్తు సంస్కరణలు:** సాంస్కృతిక పరిరక్షణను పెంచింది కానీ సామ్రాజ్య ప్రతిష్టకు ఉపయోగించబడింది.
5. **కరువు మరియు నీటిపారుదల విధానం:** మెరుగైన పరిపాలన ఎక్కువగా పరిగణించబడుతుంది.
6. **నార్త్-వెస్ట్ ఫ్రాంటియర్ ప్రావిన్స్ (NWFP) సృష్టి:** అస్థిర వాయువ్య ప్రాంతంలో బ్రిటిష్ నియంత్రణను ఏకీకృతం చేసింది కానీ ప్రాంతీయ అసంతృప్తిని పెంచింది.

జాతీయ ఉద్యమంపై ప్రభావం:

- **స్వదేశీ ఉద్యమం:** విదేశీ వస్తువులను బహిష్కరించడం మరియు స్వదేశీ పరిశ్రమలను ప్రోత్సహించడం.
- **రాజకీయ ఐక్యత:** మితవాదులు మరియు తీవ్రవాదుల మధ్య అంతరాన్ని తగ్గించారు.
- **తీవ్రవాదుల పెరుగుదల:** అరబిందో ఘోష్, తిలక్, తదితరులు పూర్తి స్వాతంత్ర్యం కోసం పిలుపునిచ్చారు.
- **సాంస్కృతిక జాతీయవాదం:** జాతీయవాద పత్రికలు, పాటలు మరియు సాహిత్యం సామూహిక మేల్కొలుపు సాధనాలుగా మారాయి.
- **INC సెషన్స్ (1905-07):** కర్జన్ చర్యలను ఖండిస్తూ తీర్మానాలు; దృఢమైన రాజకీయాల ఆవిర్భావానికి దారితీశాయి.

విమర్శనాత్మక అంచనా:

- అతని విభజన విధానాల వల్ల పరిపాలనా లాభాలు మసకబారాయి.
- అతని జాతి దురహంకారం మరియు నిరంకుశత్వం విధేయులైన ఉన్నత వర్గాలను కూడా దూరం చేసింది.
- ఆయన పదవీకాలం పరోక్షంగా మతం మరియు తరగతికి అతీతంగా భారతీయులను ఏకం చేసింది.
- NWFP ఏర్పాటును బ్రిటిష్ వ్యూహాత్మక మతిస్థిమితం లేని స్థితిలో భాగంగా భావించారు, ఇది స్థానిక స్వయంప్రతిపత్తిని తగ్గించింది.

ముగింపు: కర్జన్ వారసత్వం ఒక విరుద్ధం: భారత ఐక్యత మరియు మిలిటెంట్ జాతీయవాదానికి ఇష్టరహిత రూపశిల్పిగా మారిన సమర్థుడైన నిర్వాహకుడు. అతని విధానాలు స్వాతంత్ర్య పోరాటాన్ని సమూలంగా మార్చాయి, జాతీయతను మరింత ప్రజా-కేంద్రీకృతం చేశాయి.

2. భారతదేశ సామాజిక-ఆర్థిక పరివర్తనలో డాక్టర్ బిఆర్ అంబేద్కర్ బహుముఖ ప్రజ్ఞాపాటవాలను పరిశీలించండి. ఆయన దార్శనికత ఆధునిక భారతదేశ చట్రాన్ని ఎలా రూపొందించింది?

పరిచయం: న్యాయవాది, ఆర్థికవేత్త మరియు సామాజిక సంస్కర్త అయిన డాక్టర్ బిఆర్ అంబేద్కర్ ఆధునిక భారతదేశం యొక్క రాజ్యాంగ, ఆర్థిక మరియు సామాజిక పునాదులను రూపొందించడంలో కేంద్రబిందువుగా ఉన్నారు. న్యాయమైన, సమ్మిళితమైన, ప్రగతిశీల సమాజాన్ని నిర్మించడమే ఆయన లక్ష్యం.

కీలక సహకారాలు:

1. **సామాజిక సంస్కర్త:**
   - 1927లో మహద్ సత్యాగ్రహం, ఆలయ ప్రవేశ ఉద్యమాలకు నాయకత్వం వహించారు.
   - దళితుల అభ్యున్నతి కోసం బహిష్కృత హితకారిణి సభను స్థాపించారు.
2. **రాజ్యాంగ నిర్మాత:**
   - సమానత్వం, స్వేచ్ఛ, సౌభ్రాతృత్వాన్ని నిర్ధారిస్తూ రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించారు.
   - అధికారణం 17, ఆదేశిక సూత్రాలు మరియు రిజర్వేషన్లను చేర్చడంలో కీలక పాత్ర పోషించింది.
   - భాషా మరియు మతపరమైన మైనారిటీల రక్షణలతో సహా మైనారిటీ హక్కుల రక్షణను సమర్థించారు.
3. **ఆర్థిక ఆలోచన:**
   - "ది ప్రాబ్లమ్ ఆఫ్ ది రూపీ" రాశారు; ద్రవ్య స్థిరత్వాన్ని నొక్కి చెప్పారు.
   - రాష్ట్ర సామ్యవాదం, ప్రణాళికాబద్ధమైన ఆర్థిక వ్యవస్థను సమర్థించారు; వైస్రాయ్ కౌన్సిల్ (లేబర్) సభ్యుడు.
4. **కార్మిక & సంక్షేమ విధానాలు:**
   - ప్రసూతి ప్రయోజనాలు, పని గంటలు, కార్మికుల హక్కులపై చట్టాలను ప్రవేశపెట్టారు.
   - కనీస వేతనం మరియు న్యాయమైన కార్మిక పరిస్థితులను సమర్థించారు.

5. **మహిళల హక్కులు:**
   - మహిళలకు ఆస్తి మరియు వివాహ హక్కులను కల్పించే హిందూ బిల్లును ప్రతిపాదించారు.
   - చట్టపరమైన మరియు రాజ్యాంగ చట్రాలలో లింగ సమానత్వాన్ని సమర్థించారు.

క్లిష్టమైన అంతర్దృష్టి:

- స్వాతంత్ర్య ఉద్యమ సమయంలో అతని ఆలోచనలు తరచుగా పక్కన పెట్టబడ్డాయి కానీ 1947 తర్వాత ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకున్నాయి.
- పూనా ఒప్పందం సమయంలో ఆయన గాంధీతో ఘర్షణ పడ్డారు కానీ దీర్ఘకాలిక సంస్థాగత న్యాయం కోసం పనిచేశారు.
- రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యంతో పాటు సామాజిక ప్రజాస్వామ్యాన్ని సమర్థించారు.
- రాష్ట్రాన్ని కేవలం చట్టబద్ధ పాలనకు కాకుండా నైతిక పాలనకు కట్టుబడి ఉన్న నైతిక సంస్థగా ఊహించారు.

ముగింపు: డాక్టర్ అంబేద్కర్ రచనలు కుల రాజకీయాలకు అతీతంగా ఉన్నాయి. ఆయన రాజ్యాంగబద్ధత, ఆర్థిక దృక్పథం మరియు సమానత్వం కోసం అచంచలమైన ప్రయత్నం ఆధునిక, ప్రజాస్వామ్య, సమ్మిళిత భారతదేశానికి పునాది వేసింది. ఆయన ఆలోచనలు భారతదేశ విధానం, నైతిక మనస్సాక్షికి కేంద్రంగా ఉన్నాయి.